

TRAINING OF EXPERTS TO ASSESS SOILS DAMAGED DUE TO HOSTILITIES

Правові засади відшкодування збитків завданих земельним ресурсам внаслідок збройної агресії РФ

Доктор філософії галузі знань 08 Право,
Доцент кафедри приватного та соціального права Сумського НАУ,
Адвоката Валентина НЕЖЕВЕЛО

Sumy National
Agrarian University

Royal
Agricultural
University

Значення «ЗЕМЛІ» з правового аспекту

Згідно статті 13 Конституції України: Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

Згідно статті 1 Земельного кодексу України: Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю гарантується.

Земельний фонд України складають землі в межах території України незалежно від форм власності, цільового призначення, правового режиму, господарського використання.

Відповідно до земельного законодавства земельний фонд України поділяють на землі: сільськогосподарського призначення, землі житлової та громадської забудови, землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, історико-культурного та рекреаційного призначення, землі лісгосподарського призначення, землі водного фонду, землі промисловості, транспорту, телекомунікацій й енергетики, оборони та іншого призначення (частина 1 статті 19 Земельного кодексу України)

Нормативно-правове забезпечення питання визначення шкоди та збитків в сфері земельних питань

- [Конституція України;](#)
- [Земельний кодекс України;](#)
- [Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» від 20 березня 2022 року № 326 \(надалі "Постанова №326"\)](#)
- [Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2021 року № 1325 «Про затвердження нормативів гранично допустимих концентрацій небезпечних речовин у ґрунтах, а також переліку таких речовин» \(надалі "Постанова №1325"\)](#)
- [Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 р. № 284 "Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам" \(надалі "Постанова №284"\)](#)
- [Правила розроблення робочих проєктів землеустрою, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02 лютого 2022 року № 86](#)
- [Методика визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18 травня 2022 року № 295 \(надалі "Наказ №295"\)](#)
- [Методика визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану, затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 04 квітня 2022 року № 167 \(надалі "Наказ №167"\)](#)

Що включає шкода, яка завдана землі та ґрунтам та за якими показниками вона оцінюється?

Шкода, завдана земельним ресурсам, включає всю шкоду від пошкодження і знищення родючого шару ґрунту та шкоду, зумовлену забрудненням і засміченням земельних ресурсів, та оцінюються з урахуванням таких показників, як:

1. шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок забруднення ґрунтів речовинами, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості;
2. шкода, завдана ґрунтам та земельним ділянкам внаслідок засмічення земельних ділянок сторонніми предметами, матеріалами, відходами та/або іншими речовинами;
3. витрати на рекультивацію земель, які були порушені внаслідок бойових дій, будівництво, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій для облаштування державного кордону;

*Шкода та збитки за показниками **1-3** визначаються відповідно до Наказу № 295 (Методика визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18 травня 2022 року № 295)*

4. збитки, завдані власникам (землекористувачам) земельних ділянок сільськогосподарського призначення;
5. витрати на відновлення меліоративних систем.

*Шкода та збитки за показниками **4-5** визначається відповідно до Наказу № 167 (Методика визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану, затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 04 квітня 2022 року № 167).*

Органи, які уповноважені визначати шкоду за Наказом №295 та за Наказом №167:

- ❖ відповідальними за визначення шкоди та збитків за показниками 1-3 є обласні, Київська міська державні адміністрації, а на період воєнного стану - військові адміністрації;
- ❖ відповідальною за визначення шкоди та збитків, завданих земельним ресурсам за показниками 4-5, є Державна екологічна інспекція України (Держекоінспекція).

❖ «Збитки»

Відповідно до [статті 22 ЦК України](#), особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування.

Збитками, згідно з частиною другої цієї статті є:

- втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі,
- втрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки),
- доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

Упущена вигода входить до складу збитків та визначається як доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (пункт 2 частини 2 статті 22 ЦК України).

❖ «Шкода»

За загальними положеннями, передбаченими статтею 1166 [Цивільного кодексу України](#), майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, заподіяна майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.

Особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини.

Спеціальні підстави відповідальності за шкоду, завдану органом державної влади, зокрема органами дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, визначені [статтею 1176 ЦК України](#).

Шкода, завдана фізичній особі внаслідок її незаконного засудження

незаконного притягнення до кримінальної відповідальності

незаконного застосування запобіжного заходу

незаконного затримання

незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт

Таким чином, у національному законодавстві чітко прослідковується відмінність між поняттями “шкода” та “збитки”. Насамперед, “шкода” включає до свого складу майнову і моральну шкоду.

Про “збитки” мова йде лише при порушенні майнової сфери потерпілої особи.

Інформаційна база для визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації (тобто перелік документів, на підставі яких визначається завдана шкода та збитки):

акти обстеження земельних ділянок

акти комісій із визначення збитків власників землі та землекористувачів

звіти про експертну грошову оцінку земельних ділянок

первинні документи

облікові реєстри

бухгалтерська та інша звітність, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку підприємств, установ та організацій

проектно-кошторисна документація

відомості Державного земельного кадастру

документація із землеустрою

дані дистанційного зондування землі

інші документально підтверджені відомості

Training of experts to assess soils
damaged due to hostilities

Sumy National
Agrarian University

Royal
Agricultural
University

Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 р. № 284 "Про
Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та
землекористувачам« -

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-93-%D0%BF/conv#Text>

Методика визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду
України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджена
Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18
травня 2022 року № 295 -

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0586-22#Text>

Методика визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок
надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії
воєнного стану, затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та
природних ресурсів України 04 квітня 2022 року № 167 -

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22/conv#Text>

SOIL-EXPERT.SNAU.EDU.UA

Особливості

- ▷ Витрати власників землі та землекористувачів на рекультивацію земель, які були порушені внаслідок бойових дій, будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій для облаштування державного кордону, визначаються на підставі кошторисної вартості запроєктованих робіт відповідних реалізованих робочих проєктів землеустрою щодо рекультивації порушених земель, які розроблені у відповідності до [Правил розроблення робочих проєктів землеустрою, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02 лютого 2022 року № 86.](#)
- ▷ Витрати на відновлення меліоративних площ включають втрати на відновлення меліорованих земель, водогосподарсько-меліоративних систем, об'єктів інженерної інфраструктури зрошувальних і осушувальних систем, дренажної інфраструктури, об'єктів сільськогосподарського водопостачання та водовідведення, які були порушені та зруйновані внаслідок бойових дій, та визначаються на підставі кошторисної вартості робіт у відповідних проєктах реконструкції та капітального ремонту меліоративних систем та/або окремих об'єктів інженерної інфраструктури, що розроблені у відповідності до [ДБН В.2.4-1-99 «Меліоративні системи та споруди»](#), що затверджений наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 25 червня 1999 року № 153.

Визначення розміру шкоди

Розмір шкоди внаслідок забруднення ґрунтів чи засмічення земель обчислюється уповноваженими особами Держекоінспекції на основі [нормативно грошової оцінки земельної ділянки](#). Якщо нормативна грошова оцінка не проведена, або у випадку неможливості отримання даних з нормативної грошової оцінки земельної ділянки, ґрунти якої зазнали забруднення, така оцінка розраховується як середня нормативна грошова оцінка площі ріллі по області, помноженої на коефіцієнт, що зумовив негативні екологічні наслідки для родючості ґрунтів, який дорівнює 300.

Формули розрахунку такої шкоди наведені у Методиці № 167.

Забруднюючі речовини, що спричинили забруднення земельної ділянки, поділені на 4 групи небезпечності, основою для визначення яких є величини гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно допустимих концентрацій (ОДК) хімічних речовин в ґрунті згідно Постанови №1325.

За результатами проведених робіт представники Держекоінспекції передають, формують всі матеріали в окрему справу, яка зберігається в Держекоінспекції.

Таким чином, регулювання визначення шкоди внаслідок забруднення ґрунтів чи засмічення земель є комплексним питанням, яке регулюється не лише Методикою визначення розміру шкоди, завданої землі та ґрунтам внаслідок бойових дій, а й іншими нормативно - правовими актами.

Training of experts to assess soils
damaged due to hostilities

Sumy National
Agrarian University

Royal
Agricultural
University

Дякую за увагу!

